OHROZUJE SVETOVÁ FINANČNÁ KRÍZA EUROZÓNU?

Anna Paďourová¹ – Mária Mičková²

Čo spôsobila finančná kríza?

Svetová finančná kríza v priebehu 1,5 roka zmazala asi 45 percent hodnoty svetového majetku. Prehlbujúca sa kríza zasiahla finančné trhy prakticky na celom svete a podľa niektorých odborníkov je najhoršia od čias „Svetovej hospodárskej krízy“ v medzivojnovom období. Finančná kríza začala v USA, ale od začiatku predstavovala katastrofu aj pre Európu. Podľa britského denníka Financial Times (FT), kritická situácia v krajinách strednej a východnej Európy (KSVE) je veľkým rizikom. Možnosť finančného kolapsu práve v týchto krajinách je v súčasnosti najurgentnejším problémom Európskej únie (EÚ). Ak by ho EÚ nedokázala vyriešiť, teoreticky by mohol viesť až k rozpadu eurozóny. Podľa informácií Svetovej banky (SB), má iba štvrtina z najzraniteľnejších krajín dost' prostriedkov na to, aby zabránila nárastu počtu ľudí, ktorí žijú pod hranicou chudoby. Slovensko a Slovinsko, vďaka prijatiu eura, sú mimo bezprostredného nebezpečenstva.

„Musíme reagovať v reálnom čase na rastúcu krízu, ktorá ubližuje ľuďom v rozvíjajúcich sa krajinách," uviedol v stanovisku SB jej prezident Robert Zoellick. "Táto globálna kríza potrebuje globálne riešenie a v rámci snáh o jej prekonanie je dôležité, aby sme zabránili katastrofe v rozvojových krajinách. Musíme investovať do záchranných sietí, infraštruktúry a malých a stredných podnikov, aby sme vytvorili pracovné miesta a vyhlili sa sociálnym a politickým nepokojom." [Informovala Svetová banka a agentúra Bloomberg].

Fakt, že sa súčasná kríza veľmi tvrdo dotkla krajín strednej a východnej Európy (KSVE), spôsobili dve zásadné politické chyby vlád týchto krajín. Prvou chybou, bolo povzbudzovanie domácností v duchu poskytovania hypoték v zahraničných menách. Prejavilo sa to hlavne v Maďarsku. Skoro každá hypotéka je dnes v tejto krajine, denominovaná v cudzej mene, hlavne v švajčiarskych frankoch. Z hľadiska postavenia Maďarska v Eurozóne, by bolo pochopiteľné, keby tieto hypotéky boli v eurách. Aj druhá politická chyba, ktorú urobili predstavitelia vlád KSVE, úzko súvisí s prvou. Vlády nových členských krajín EÚ brali prijatie eura ako dobrovoľné rozhodnutie. To znamená, že nie všade sa prístupové dohody interpretovali rovnako. Noví členovia EÚ nemuseli vstúpiť do eurozóny okamžite. Uvedenými prístupovými dohodami sa zaviazali realizovať hospodársku a menovú politiku, čo v konečnom dôsledku znamená, že skôr alebo neskôr by k tomuto kroku malo dôjsť.

¹Ing. Anna Paďourová, PhD. FPEDAS, ŽU v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovensko, Tel: *421 41 5133129, Fax: *421 41 5655615

e-mail: anna.padourova@fpedas.uniza.sk

²Ing. Mária Mičková, PhD., FPEDAS, ŽU v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovensko, Tel: *421 41 5133127, Fax: *421 41 5655615

e-mail: maria.micekova@fpedas.uniza.sk

Dôkazom je Slovensko a Slovinsko, ktoré ukázali, že v prípade správnej politiky bolo možné vstúpiť do eurozóny dostatočne skoro. Politika odkladania prijatia eura sa zmenila v ostatných krajinách na pohromu, ktorá výrazne narušila ich finančnú stabilitu.

Podľa britského denníka Financial Times (FT), v konfrontácii s krízou terajších rozmerov sa ukázalo, že nie je výhodné zostať malou otvorenou ekonomikou na okraji eurozóny s bezvýznamnou menou a veľkým objemom hypoték denominovaných v švajčiarskych frankoch.

Pozitívny krok štátov krajín strednej a východnej Európy (KSVE) je aspoň v tom, že zaistili predaj svojich bánk zahraničným vlastníkom. K najaktívnejším kupcom patrili rakúske banky. Angažovanosť rakúskych bánk vo východnej Európe sa rovná asi 80 % hrubého domáceho produktu (HDP) Rakúska. Ďalšie zastúpenie zahraničných bánk v regióne má Taliansko a Švédsko a preto sa kríza systematicky dotýka aj eurozóny.

„Bankové problémy vo východnej Európe sú v súčasnosti zvládnuteľné“, povedal člen Rady guvernérov Európskej centrálnej banky (ECB) Ewald Nowotny. "Som presvedčený, že môžeme zvládnuť všetky problémy východoeurópskych bánk, ale som tiež presvedčený, že podnikateľský model minulosti je preč a treba ho zmeniť." Ďalej dodal "Musí to byť bankový model, ktorý je opatrnejší a obmedzuje úvery v zahraničnej mene. Zároveň to znamená, že už nebudeme mať rast úverov na úrovni 30 až 40 %, ale že budeme mať stabilnejší bankový systém v dlhom období". Vyzval EÚ, aby zväčšila objem peňazí, ktoré budú k dispozícii pre nových členov únie.

Čaká eurozónu a EÚ vlna bankrotov?

V tomto roku môže zažiť Európska únia vlnu bankrotov. V súčasnosti zmrazené úverové toky paralyzujú firmy. Prognózy predpovedajú prudké kontrakcie európskej ekonomiky a vysokú nezamestnanosť. Očakáva sa, že hrubý domáci produkt (HDP) 16 krajín menovej únie klesne v tomto roku o 2,1 % a výkon ekonomiky celého 27-členného bloku sa zníži o 2,2 %. Paralyzovaným firmám môže pomôcť prekonať dopad globálnej finančnej krízy Európska centrálna banka (ECB) ďalším znižovaním úrokových sadzieb a nákupom cenných papierov firiem, ktoré „gňiavi“ nedostatok úverov. Jednou z ďalších predpovedí je zvýšenie miery nezamestnanosti v eurozóne na 9,5 %. Prognózy tvrdia, že v celej únii bude bez práce približne 4,5 milióna ľudí, z toho len v Španielsku a Veľkej Británii by mali mať až 2 milióny nezamestnaných.

V boji s krízou by mali vlády pomáhať firmám tak, že zrýchlia návrat dane z pridanej hodnoty a ďalšími daňovými refundáciami. Chudobnejší členovia únie sa obávajú, že ich ekonomiky budú v nevýhode, ak sa budú bohaté štáty pokúšať vykúpiť si cestu z recesie veľkými finančnými balíčkami pre svoje ekonomiky. V tieni podpory federálnej vlády USA detroidským automobilkám a v záujme zachovania konkurencieschopnosti sa európske vlády Francúzska a Švédska rozhodli tak isto podporiť národný automobilový trh vo forme niekoľko miliardových štátnych podpôr. Skupina zamestnávateľov preto nalieha na EK, aby pevne presadzovala dodržiavanie pravidiel o štátnej pomoci a konkurencii aj napriek tomu, že niektorí politici žiadajú ich zmiernenie. Jedna z krajín eurozóny – Nemecko, zaviedla takzvanú šrotovaciu prémie, vo výške 2500,- EUR, každému kto si kúpi nové auto a nechá zošrotovať najmenej deväť rokov staré. Proti krízové opatrenie pomohlo nielen nemeckým výrobcom áut, ale tiež českej Škodovke, ktorej nová Fabia sa vo februári tohto roku stala druhým najpredávanejším modelom na nemeckom trhu. Na Slovensku sa ukázalo, že šrotovné nie je len o solidarite s ostatnými krajinami čo šrotovné zaviedli, ale o konkrétnej pomoci slovenskej ekonomike. Výber DPH z predaných automobilov by mal prevyšovať balík, ktorý vláda na šrotovné vyčlenila.

Pomôže EÚ krajinám eurozóny?

EÚ môže prostredníctvom Medzinárodného menového fondu (MMF) poskytnúť finančnú pomoc. Nie je však isté, či by to vyriešilo krízu týkajúcu sa platobnej bilancie

regiónu. Ak by pokračoval pokles kurzu mien krajín regiónu, potom sa zvýši počet domácností, ktoré nebudú schopné splácať svoje úvery. V súčasnosti by pomohlo čo najrýchlejšie prijatie eura. Samozrejme, že ho nemôžu tieto krajiny prijať hneď. Čo však môžu urobiť hneď, je predloženie dôveryhodnej a pevnej prístupovej stratégie, kde by mal byť uvedený dátum vstupu do eurozóny a konverzný kurz.

V printových médiách sa predstavitelia EÚ vyjadrovali, ako informoval nemecký denník *Financial Times Deutschland*, takto: „Krajiny eurozóny, ktoré by sa stali platobne neschopnými, by za pomoc museli plniť veľmi tvrdé podmienky“ povedal predseda Rady ministrov financií a hospodárstva EÚ a luxemburský premiér *Jean-Claude Juncker*. Vylúčil možnosť, že by členom eurozóny pomáhal z platobnej neschopnosti Medzinárodný menový fond (MMF). Odôvodnil to takto: "Ak by sa člen eurozóny musel obrátiť o pomoc na MMF, poškodilo by to povesť, solídnosť a solidaritu menovej únie." Ďalej povedal: "Aj keby došlo k platobnej neschopnosti, čo úplne vylučujem, máme k dispozícii mechanizmy, ktoré sú dostatočné". „Dôležité je, aby krajina, ktorá bude zápasit' s platobnou neschopnosťou, najprv využila všetky vlastné možnosti na ozdravenie. Až potom, keď ich vyčerpá, prichádza do úvahy vhodná pomoc z eurozóny“.

Nemecký spolkový minister *Peer Steinbrück* aj ekonomický a menový komisár *Joaquín Almunia* nedávno uviedli, že eurozóna je pripravená na záchrannú akciu platobne neschopným členom svojho spoločenstva.

Literatúra

- [1] <https://www.financialtimes.net/>
- [2] <http://hnonline.sk/ekonomika/>
- [3] <http://openiazoch.zoznam.sk/>
- [4] <http://www.e-katalog.sk/spravodajstvo>

Grantová podpora

- VEGA 1/4573/07 „Možnosti, ohraničenia a vývojové tendencie koncepcie univerzálnej služby v pošte a telekomunikáciách v procese globalizácie
- VEGA 1/0468/08 Inovačné stratégie v sektore služieb